

Александар Раковић

стр. 159-174

Институт за новију историју Србије, Београд

КРАТАК ПРЕГЛЕД УЛОГЕ РИМОКАТОЛИЧКЕ ЦРКВЕ У НАРУШАВАЊУ СРПСКЕ ДРЖАВНОСТИ И РАЗБИЈАЊУ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ДРЖАВНОСТИ

Сажетак

Рад /на основу неких карактеристичних примера/ приказује како је Римокатоличка црква (Ватикан), са спољним агресорима и домаћим помагачима – посебно Црквом у Хрвата, хрватским праванима и њиховим дериватима – ковала планове, нарушавала, угрожавала и/или разбијала, привремено или трајно: 1. државност Краљевине Србије и Краљевине Црне Горе; 2. државност Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца/Југославије, социјалистичке Југославије и Савезне Републике Југославије; 3. државност Републике Србије на Косову и Метохији и државност Републике Српске.

Кључне речи: Србија, Црна Гора, Српска, Југославија, државност, Ватикан, Римокатоличка црква, Црква у Хрвата.

1. УВОД

Ватикан је противник српске и југословенске државности.¹ С nelaгодом је гледао на територијално проширење Краљевине Србије у Балканским ратовима (1912–1913); радио је на томе да Аустро-Угарска збрише Краљевину Србију (1914–1918); деловао

¹ Указујем и на рад Слободана Вуковића, „Улога Ватикана у разбијању Југославије“, *Социолошки преглед*, Српско социолошко друштво, Београд, бр. 3/2004, стр. 423-443, сличне али не и истоветне теме.

је да спречи југословенско уједињење после Првог светског рата (1918);² залагао се за разбијање Краљевине Југославије (1941),³ предњачио је у разградњи социјалистичке Југославије и војном кажњавању Срба (1991–1995),⁴ био је за укидање Републике Српске (2005),⁵ подржао је сецесију Црне Горе из заједничке државе са Србијом (2006).⁶

Да би се притисак на српски простор могао остварити, било је потребно створити модел. На челу је, у сваком случају, Ватикан који додељује улоге. Жарко Видовић је сматрао да је у том смислу деловање „панонског римокатоличанства“ – троугла Беч–Будимпешта–Загреб, који чине Немци (Аустријанци), Мађари и Хрвати – против Срба.⁷ Међутим, извесно је усмеравање и „јадранског римокатоличанства“ против Срба, преко кога делује прво Венеција, па потом Рим, Беч и Загреб. На крају је, по хрватском правашу Милану Шуфлају, требало да буде повезан „католички насип“ између Конавала у данашњој Хрватској и Мирдита у Албанији.⁸

Тај „насип“ је геополитички спојен уласком Црне Горе у НАТО (2017). Преобликовање српске државности Црне Горе у сушту супротност,⁹ кулминирало је саопштењем црногорског председника Мила Ђукановића из децембра 2018. како је потребно изградити „црногорски домовински идентитет“¹⁰ чиме је направљен још један искорак ка вези са „хрватским домовинским идентитетом“. Где год се наруши српска државност – а она је у Црној Гори уклоњена одлукама владајуће конвертитске елите и владајућих националних мањина – тај простор постаје отворени terra missionis.

2 Драгољуб Р. Живојиновић, *Ватикан, Србија и стварање југословенске државе 1914–1920*, Службени лист СР Југославије, Београд, 1995, стр. 267-269.

3 Ani Lakroa Riz, *Vatikan, Evropa i Rajh od Prvog svetskog rata do Hladnog rata*, Službeni glasnik, Beograd, 2006, str. 432-433.

4 Thomas Patrick Melady, *Veleposlanikova priča. Sjedinjene Američke Države i Vatikan u svjetskoj politici*, Hrvatska sveučilišna naklada–Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 1997, str. 158-170.

5 „BiH - izvor nestabilnosti i prijetnja miru, ili buduća članica EU-a“, *Katolička tiskovna agencija Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine*, 29. 10. 2005.

6 „Katolički biskupi poručili da će se ovog Uskrsa moliti na poseban način“, *PCNEN*, 16. 4. 2006.

7 Архивска документација. Личне белешке. Милош Ковић ми је 2017. саопштио став Жарка Видовића да Ватикан додељује улоге римокатоличким народима против православних народа у складу са геополитичким спонама, али и сличним карактеролошким особинама нападача и нападнутог.

8 Milan Šufflay, *Izabrani politički spisi*, Matica hrvatska, Zagreb, 2000, str. 240-243.

9 Александар Раковић, „Отцепљење Црне Горе (2006): новостечена, а не обновљена државност“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 2/2018, стр. 195-210.

10 Predsjednik Đukanović uputio čestitku Filološkom fakultetu Univerziteta Crne Gore“, *Predsjednik.me*, 18. 12. 2018.

2. УЛОГА У НАРУШАВАЊУ ДРЖАВНОСТИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ И КРАЉЕВИНЕ ЦРНЕ ГОРЕ

Бискуп Штросмајер је 1883. наглашавао улогу коју Хрвати треба да добију ради превођења јужнословенских народа у римокатоличку веру. Нагласио је да Хрвати треба „да буду квасац у руци Бога и Свете Апостолске Столице који ће, тијekom времена прожети тијесто јужних Славена те их привести јединству Свете католичке Цркве“. Црна Гора је, према Штросмајеровим намерама, требало да буде почетка тачка за превођење православних Срба у римокатоличку веру.¹¹

Српски лист из Задра писао је 1887. како херцеговачки римокатолици, најпре под утицајем мостарског бискупа, све више примају хрватско име. Ти „новокови Хрвати“ притом „најпослије обећавају освојити Црну Гору“.¹² Интересантан је и осврт загребачког Србобрана, гласила Српске самосталне странке на писање загребачке Хрватске домовине, новина Странке права. Србобран је у мају 1899. оштро реаговао против правашких идеја да Велику Хрватску треба да чине Срем, Славонија, Хрватска, Далмација, Босна и Херцеговина, Крањска, Истра и Црна Гора.¹³

Кад је схватио да његова идеја „босанске нације“ нема проходност, аустроугарски окупациони управитељ у Босни и Херцеговини Бенјамин Калај је 1902. написао да би се великохрватска хегемонија над јужнословенским простором могла успоставити под Аустро-Угарском, те да би та Велика Хрватска, поред Босне и Херцеговине, могла да обухвати Србију, Црну Гору и Стару Србију.¹⁴ Српска државност, дакле, не би требало да постоји.

Прва аустроугарска кампања на Краљевину Србију у лето 1914. била је посебно окупна и представљала је увертиру за геноцид над Србима у каснијој Независној Држави Хрватској. *Шабачки гласник* је писао да су Турци у Србији били „верски толерантнији, од католичке, у већини Аустроугарске војске“.¹⁵ Аустроугарске снаге су 2. децембра 1914. на кратко заузеле српску престоницу. Према

11 Василије Ђ. Крстић, *Бискуп Штросмајер у светлу нових извора*, Прометеј, Нови Сад, 2001, стр. 12-13.

12 „Хрвати у Херцеговини“, *Српски лист*, 11 (23). 2. 1887. Прештампано у: *Унија: политика Римокатоличке цркве према православним Словенима*, приредио Зоран Милошевић, Институт за политичке студије, Београд, 2005, стр. 174-176.

13 „Велика Хрватска“, *Србобран*, 8. (20.) 5. 1899.

14 Томислав Краљачић, *Калајев режим у Босни и Херцеговини 1882–1903*, Катена мунди, Београд, 2017, 309-310.

15 „О иконостасу“, *Шабачки гласник*, 2-3. 9. 1931.

Анрију Барбију, у римокатоличкој цркви у Београду служена је миса на којој су аустроугарски официри положили заклетву „да ће се сви од реда пре убити него што ће напустити Београд“.¹⁶

У деловима Краљевине Србије које је крајем 1915. запосео аустроугарски окупатор, успостављена је настава по аустроугарском моделу и укинута је ћирилица. Ћаци су српски језик морали да пишу латиницом, нови уџбеници су такође штампани латиницом или су допремани стари аустроугарски латинични уџбеници за српску и хрватску децу. Наставни кадар у основним школама прво су чинили готово у потпуности аустроугарски подофицири.¹⁷ Аустроугарску окупациону администрацију саставили су углавном Мађари и правашки оријентисани Хрвати у франковачком руху.¹⁸ Окупатор је на хрватском језику, латиницом, од 15. децембра 1915. до 29. јуна 1918. издавао *Београдске новине*.¹⁹

Лазар Рашовић, пуковник црногорске војске, пише како је аустроугарски окупатор почетком 1916. кренуо у рашчишћавање српства и у Црној Гори: „Ово истичемо нарочито, јер су из Босне и Хрватске нарочито за тај посао бирани франковачки елементи. Ћирилица је потпуно укинута, уџбеници у народним школама уништени, а створени су нови уџбеници, који ничега српског у себи нијесу имали. Име Србин се није смјело употрејибити, већ само ‘Хрват’, ‘хрватски’ и т. д.“²⁰

Основ за ову хрватизацију Србије такође су поставили правашки идеолози, хрватски шовинисти, одани идејама Анте Старчевића. Ђуро Стјепан Дежелић је 1879. писао о средњовековној етничкој граници Хрвата и Бугара на Тимоку, Морави и доњем Дунаву.²¹ Стога не треба да чуди што је главно гласило Странке права у Далмацији *Хрватска круна* објавило 1. децембра 1915. да су „у доба хрватских краљева Бугарска и Хрватска били сусједи“, а „овим ратом то се опет у некој новој форми понавља“.²²

16 Анри Барби, *Са српском војском*, Дечје новине, Горњи Милановац, 1986, стр. 318-319.

17 Андреј Митровић, *Србија у Првом светском рату*, Српска књижевна задруга, Београд, 1984, стр. 387-389.

18 Милорад Екмечић, *Дуго кретање између клања и орања. Историја Срба у Новом веку (1492–1992)*, Завод за уџбенике, Београд, 2008, стр. 360.

19 Александар Раковић, *Југословени и Ирска револуција*, Службени гласник, Београд, 2009, стр. 33.

20 Лазар Рашовић, *Црна Гора у европском рату*, Штампарија Босанске Поште, Сарајево, 1919, стр. 53.

21 Gjurо Stjepan Deželić, *Hrvatska narodnost iliti duša hrvatskoga naroda*, Tiskom Lavoslava Hartmana i družbe, Zagreb, 1879, str. 178-190.

22 „Kako u doba hrvatske neovisnosti“, *Hrvatska kruna*, 1. 12. 1915.

Међутим, Краљевина Србија је 1918. до ногу потукла Аустро-Угарску и померила државну границу из Шапца шесто километара на запад, на Алпе. Аустро-Угарска је престала да постоји.

3. УЛОГА У РАЗБИЈАЊУ ДРЖАВНОСТИ КРАЉЕВИНЕ СХС/ЈУГОСЛАВИЈЕ

И након слома великохрватске идеје – испољене кроз аустроугарски оквир – ни у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца/Југославији, клерикалне и правашке струје нису мировале. Хрвати су се бацили на ровитог краља Николу после његовог свргавања с трона Црне Горе (1918). Иво Франк се повезао с Николом и црногорским сепаратистима у емиграцији како би заједно са Албанцима и Мађарима радили на разбијању Краљевине СХС.²³

Иво Пилар је у експозеу писаном 1928. казао да није време за излазак Хрвата из Краљевине СХС јер су Срби још снажни, а Хрвати се нису „оправили од слома 1914–1918“. Он пише да су Хрватска, Славонија и Далмација као „раскречена кобасица“, да „ови раскречени Кракови постају одрживи и Хрватска за самостални живот способна, тек оним часом, када може добити не само цијелу Босну, него и најмање данашњу Црну Гору, њекадашњу Црвену Хрватску“, с тим би ишли и „већи дио Сријема и Бока Которска, заједно и са најјужнијом Далмацијом“, а „требало би добити некадању бановину Мачву“.²⁴

Пилар у том експозеу препоручује „велики обрачун са Србима“ за онај моменат када фашистичка Италија више не буде у могућности да са запада угрожава Хрвате.²⁵ С тим у вези фратар Крунослав Драгановић објавио је у Риму 1937. књигу на немачком језику под насловом *Massenübertritte von Katholiken zur Orthodoxie im kroatischen Sprachgebiet zur Zeit der Türkenchaft* (*Масовни прелазак католика на православље у хрватским говорним подручјима за вријеме турске владавине*). Драгановић у тој књизи ствара оквир за обрачун са Србима западно од Дрине као вид реваншизма за тобожње „поправослављивање хрватских простора“.²⁶

Чим је разбијена Краљевина Југославија и установљена

23 Stjepan Matković, „Prilozi za politički životopis Ive Franka i evoluciju pravaštva“, *Časopis za suvremenu povijest*, Hrvatski institute za povijest, Zagreb, br. 3/2008, str. 1076-1078.

24 Ivo Pilar, „Exposé glede pitanja izlaska Hrvata iz Kraljevine S.H.S.“, *Pilar: časopis za društvene i humanističke studije*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, br. 9/2010, str. 104-105.

25 Исто, 108-109.

26 Krunoslav Draganović, *Masovni prijelazi katolika na pravoslavlje hrvatskog govornog područja u vrijeme vladavine Turaka*, Biskupski ordinarijat, Mostar, 1991, str. 25, 121.

ушашка држава (10. април 1941), започет је геноцид над Србима, Јеврејима и Ромима. Амерички историчар Бери Литучи – који је писао о повезаности Ватикана с тим геноцидом – о Независној Држави Хрватској (НДХ) наглашава: „У њеној идеологији, хрватски фашизам комбинован са екстремним римокатоличким фанатизмом, нацистичком еугеником и хрватским шовинизмом, створио је вероватно најпсихотичнији политички покрет свих времена“.²⁷ Ушашки идеолог Миле Будак је сковао план да трећину Срба треба превести у римокатоличку веру, трећину побити, а трећину протерати у Србију.²⁸

С тим у вези, Никола Рушиновић, ушашки „изванредни опуномоћеник“ у Ватикану, записао је 6. марта 1942. ток свог дијалога са кардиналом Еженом Тисераном, секретаром Свете Конгрегације за Источну цркву, управо о Драгановићевој књизи и ушашком оправдавању „питања обраћеника“ у НДХ. Рушиновић каже: „Ну, кад сам тврдио, да је једноћ Хрватска, као и Црна Гора била католичка, и да су доласком Османлија почели православци инфилтрирати чисте хрватске крајеве, па су под насиљима најгоре врсти многи католици оставили своју вјеру и прешли дијелом на ислам, а дијелом на православље, он се томе успротивио и каже да је то за њега ново. Он, да позна добро повијест кршћанства, али да није било случаја, гдје су католици латинског обреда прелазили на православље“.²⁹

У екстремној хрватској правашко-франковачко-ушашкој идеологији, наиме, постоји фикција да је Српска православна црква поправославила Хрвате у Босни и Херцеговини и Црној Гори и наметнула им српско име. Стога је важна понуда коју је 1908. изнео Васо Глушац, после опсежног проучавања старих писаних споменика у Босни и Херцеговини, да би дао оба ока ако неко покаже да је тамо било хрватског имена пре аустроугарске окупације јер су се и тамошњи римокатолици изјашњавали као Срби. Глушац наглашава да хрватско име тек од 1878. стиже у Босну и Херцеговину.³⁰

27 Barry Lituchy, “The Vatican’s Complicity in Genocide in Fascist Croatia: The Suppressed Chapter of Holocaust History”, *The Internet Anti-Fascist*, 20. 5. 1998, Vol. 2, Number 31 (#115), Интернет, <http://www.ainfos.ca/98/may/ainfos00292.html>. Приступљено 30. децембра 2018.

28 Paul Mojzes, “The Genocidal Twentieth Century in the Balkans”, *Confronting Genocide: Judaism, Christianity, Islam*, edited by Steven L. Jacobs, Lexington Books, Lanham, 2009, p. 158.

29 *Tajni dokumenti o odnosima Vatikana i ustaške „NDH“*, Biblioteka društva novinara Hrvatske, Zagreb, 1952, str. 117.

30 Влатко Божићевић, *Босна и Херцеговина српске су земље по крви и језику*, Издање штампарија „Народа“, Мостар, 1908, стр. 27.

Хрвати, такође, никако нису могли да прихвате да је Црна Гора историјска држава српског народа исто колико и Србија. С тим у вези, Анте Павелић је 1927. казао да Хрвати чекају прилику да подупру независност Црне Горе. Иво Франк и Павелић су сматрали да би питање источног Јадрана требало би решити договором „Хрвата, Црногораца и Албанаца“ са Италијом.³¹

Када је реч о превођењу Срба у римокатоличку веру, ево шта је о томе 1934. записао Алојзије Степинац, пошто је именован за надбискупа-коадјутора загребачком надбискупу, у првој књизи свог Дневника, под датумом 3. и 4. јул 1934. на страни 21: „Да је већа слобода и довољно радника [римокатоличких свештеника] Србија би била за 20 година католичка“. У том дневнику Степинац је поред осталог писао „да су Срби и Хрвати два свијета, која се никад неће ујединити, док је једнога од њих на животу“ (књига четврта, 27. март 1941) и да је православље „највеће проклетство Европе“ (књига четврта, 28. март 1941).³² Степинац је био поглавар Цркве у Хрвата за време НДХ и за ту творевину и њеног поглавника – самим тим и њене тековине – молио се од првог до последњег дана постојања усташке државе.

4. УЛОГА У РАЗБИЈАЊУ ДРЖАВНОСТИ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Што се тиче социјалистичке Југославије, према истраживањима Дарка Худелиста, погрешно је тумачење да се од Масовног покрета иза кога је стајао Савез комуниста Хрватске (1970–1971) до ступања на политичку сцену Фрање Туђмана и оснивања Хрватске демократске заједнице (1989) није радило ништа на хомогенизацији Хрвата. Римокатоличка црква у Хрватској је 1971. установила да и у социјалистичком окружењу има капацитета да организује масовне скупове. Бискупска конференција Југославије је 1975. донела одлуку да се низом манифестација обележи „Тринаест стољећа кршћанства у Хрвата“. Тако је 1976. верски скуп у Солину (Далмација) окупио око 100.000 људи, скуп у Бискупији код Книна у Крајини 40.000 људи (1978), „народно ходочашће“ у Рим на челу с надбискупом Фрањом Кухарићем где је папа Јован Павле II служио прву мису на хрватском језику у цркви Светог Петра у Ватикану (1979), окупљање у Нину (Далмација) пред 200.000 људи (1979), ходочашћа после указивања Госпе у Међугорју (1981) сливала су стотине хиљада људи у овај део западне Херцеговине, а 1984. у Марији Бистрици (Загорје) било

31 Bogdan Krizman, *Pavelić i ustaše*, Globus, Zagreb, 1978, str. 12-15.

32 *Tajni dokumenti o odnosima Vatikana i ustaške „NDH“*, str. 23-24.

је присутно чак око 400.000 људи.³³

Римокатоличка црква никада није скидала око са Црне Горе, а интензивирала је акцију пред рушење Његошеве капеле на Ловћену (1972). Митрополиту црногорско-приморском Данилу Дајковићу 28. децембра 1969. писмо је упутио извесни „Франциско Паловинети“ који се представио као папин специјални изасланик. Упознао је митрополита да папа подржава уклањање Његошеве капеле и с тим у вези о Црногорцима нагласио: „Свима је јасно да садашњи народ нема више ништа заједничко са некадашњим народом оријентисаним великосрпском идеологијом која је злоупотребила овај народ, који ето може се рећи потпуно изумире. Нови народ са новим навикама и новим животом је народ будућности и нових прегнућа, па је вољан Св. Отац Папа да овај народ свесрдно помогне и да га поврати у праву Христову вјеру зашто је вољан и да уложи велика средства.“³⁴

Мате Мештровић, син Ивана Мештровића, каже да је питао свог оца због чега му је толико важно да подигне маузолеј на Ловћену уместо Његошеве капеле, а отац му је одговорио да је то због тога „да се уздигне свијест црногорског народа, самосвијест, важност својега идентитета“.³⁵ И код Ивана Мештровића било је – писао је Јурај Деметровић – франковачких нити.³⁶ С тим у вези, када се узму у обзир догађаји око рушења Његошеве капеле, не треба да чуди што су на окупљању римокатолика у Херцег Новом и Котору 1977. римокатолички свештеници саопштили кардиналу Фрањи Шеперу да је у Црној Гори, Босни и Херцеговини и Хрватској „Православна црква ‘у одумирању’ и стичу се могућности за ‘повратак одијељених источњака у Католичко јединство’“.³⁷

Томас Патрик Милејди, који на почетку југословенске кризе био амерички амбасадор у Ватикану, пише у мемоарима да је крајем 1991. „Света Столица дјелатно водила кампању за признавање нових држава“ Хрватске и Словеније. Кардинал Анђело Содано је 26. новембра 1991. позвао на састанак амбасадоре Сједињених Америчких Држава, Велике Британије, Франуске, Белгије, Италије, Немачке и Аустрије и позвао владе ових држава да „у року од мјесец дана“ признају независност Хрватске и Словеније. Према

33 „Како је Госпа срушила СФРЈ“, *НИН*, 25. 9. 2008.

34 Архивска документација, Факсимили писма Франциска Паловинетија митрополиту црногорско-приморском Данилу Дајковићу од 28. 12. 1969. у поседу оца Момчила Кривокапића, објављени на сајту *IN4S.net*.

35 Интервју Мате Мештровића у емисији „Жива истина“, *ТВ Прва Црне Горе*, 22. 10. 2017.

36 Ivan Meštrović, *Uspomene na političke ljude i događaje*, Књиžница hrvatske revije, Buenos Aires, 1961, str. 156.

37 Архива Савезног министарства вера, Записник са Осме седнице Комисије за односе с верским заједницама Савезног извршног већа, 25. 7. 1977.

Милејдију, Сједињене Америчке Државе су тада подржавале опстанак Југославије али је Ватикан већ с Немачком, Аустријом и Италијом усагласио да ове државе признају хрватску и словеначку независност. Ватикан је признао независност Хрватске и Словеније 13. јануара 1992. а пошто су сецесију ових бивших југословенских република подржавале Римокатоличка црква и протестантске цркве у Сједињеним Америчким Државама, потом се и америчка влада одлучила да призна независност Хрватске, Словеније и Босне и Херцеговине (7. април 1992).³⁸

Ватикан је за Грађански рат у Југославији (1991–1995) кривио Србе. После сусрета апостолског нунција у Босни и Херцеговини монсињор Франческа Монтеризија у јулу 1995. с представницима власти Републике Српске, у Ватикану је саопштено: „Током ових сусрета папски представник је позвао Србе из Босне (који су покренули сукоб) да прихвате постављене услове ради обуставе рата, а потом и мир“.³⁹

5. УЛОГА У РАЗБИЈАЊУ ДРЖАВНОСТИ СР ЈУГОСЛАВИЈЕ, НАРУШАВАЊУ ДРЖАВНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И УГРОЖАВАЊУ ДРЖАВНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Исто тако, Ватикан није био против агресије НАТО на СР Југославију. Надбискуп Жан Луи Пјер Туран је у мају 1999. о томе казао: „Света столица не осуђује саму операцију (спроведену од стране НАТО-а) која се одвија на територији Југославије“ јер „се она може схватити као израз права па чак и дужности да се интервенише“ будући да „ни једна земља данас не може се сакрити иза вела националног суверенитета са циљем да се на груб начин константно крше људска права, као што се то показало на Косову“.⁴⁰

Ватикан није признао једнострано проглашену сецесију албанских сепаратиста на Косову и Метохији из 2008. године, али је наставио путем разумевања за разградњу овог српског простора, најпре кроз деловање римокатоличке јерархије Албанаца.

Притом, постојале су вишедеценијске везе лидера косовских Албанаца Ибрахима Ругове са Ватиканом. Албанци су и тим путем откривали своје „римокатоличке корене“ и исказивали несувисле претензије на српско-православно наслеђе. Ругова је 1995. изјавио:

38 Thomas Patrick Melady, нав. дело, str. 158-162.

39 *Sveta stolica za mir na Balkanu*, Apostolska nuncijatura, Beograd, 2004, str. 27.

40 *Sveta stolica i kriza na Kosovu*, Apostolska nuncijatura, Beograd, 2003, str. 63.

„Манастири и цркве на Косову били су првобитно албански и касније су их отели Срби који су уништили велики број албанских католичких цркава“.⁴¹

Према римокатоличком свештенику дон Љушу Ђерђију, Ругова је себе увек „културно и духовно“ сматрао хришћанином али то није могао да објави будући да је био лидер Албанаца чију су већину чинили муслимани. Ипак, Ругова је неколико дана пред смрт (умро је 21. јануара 2006) примио у госте кардинала Анђела Сколу из Венеције, покушао да клекне пред њим али услед изнемоглости то није успео. Ругова је потом пољубио Сколин кардиналски прстен и рекао „Чиним ово у знак поданства папи Јовану Павлу II и папи Бенедикту XVI и косовском бискупу [Сопију] који је умро пре неколико дана“. Дон Ђерђи тврди да је пред смрт исповедио Ибрахима Ругову који је „предао своје патње Богу и Мајки Терези“.⁴²

Интересантан је став призренског бискупа Римокатоличке цркве Марка Сопија у књизи *Guerre ethnique: una fatalità? Un esempio – Il Kosovo* (у преводу *Етнички ратови: фаталност? Један пример – Косово*) коју је 2001. на италијанском језику објавио Каритас из Вићенце да су средњовековне „цркве које видимо на картама Косова постојале и пре доласка Срба“, а „православне цркве које су скорије грађене уништене су јер су представљале политичку моћ Срба“.⁴³

Међу покретачима црногорског сепаратизма од СФР Југославије и СР Југославије био је и дон Бранко Сбутега, жупник жупе светог Еустахија у Доброти. Загребачки *Јутарњи лист* је 18. маја 2006. о Сбутеги постхумно подвукао: „А управо су Хрвати још од почетка деведесетих година окосница покрета за независност Црне Горе, покојни дон Бранко Сбутега свакако је био један од његових првака, лобист независности којему су се почетком овога тједна у Котор из Подгорице и свих крајева Црне Горе дошли посмртно поклонити бројни угледници и политички прваци“.⁴⁴

Тројица римокатоличких бискупа у Црној Гори – Зеф Гаши, Илија Јањић и Петар Перколић упутили су Васкршњу посланицу у априлу 2006. којом су пред референдум подржали црногорски сепаратизам. Казали су како ће се молити „за оно потребито просвјетљење и памети и савјести грађана Црне Горе, како би донијели исправну одлуку о својој будућности и будућности својега

41 „Албанско присвајање српског православног наслеђа на Косову и Метохији“, *Информативна служба Епархије рашко-призренске*, 23. 10. 2003.

42 „Rugova died a Christian?“, *Balkan Update*, 28.01. 2006.

43 „Албанско присвајање српског православног наслеђа на Косову и Метохији“, *Информативна служба Епархије рашко-призренске*, 23. октобар 2003.

44 „Bokokotorski Hrvati možda presudni za nezavisnost Crne Gore“, *Jutarnji list*, 18. 06. 2006.

потомства“.⁴⁵ Када је 21. маја 2006. увече објављено да присталице сецесије имају већину на референдуму у Црној Гори, у то име су на римокатоличким црквама звонила звона.

Међутим, ни то није све. Кардинал Винко Пуљић, врхбосански надбискуп, упознао је јавност да је Бискупска конференција Босне и Херцеговине 29. октобра 2005. упутила предлог (документ) за који је добила подршку Ватикана: „Светој Столици послали смо приједлог, а она се сложила с њим јер је тај приједлог на трагу начела о којима је и Свети Отац говорио и говори“.⁴⁶ Овим документом Римокатоличке цркве, којим је тражено друштвено-правно преуређење Босне и Херцеговине, предложено је укидање оба ентитета: Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине.⁴⁷ Пуљић је касније признао да је инспирацију за унутрашњу прекомпозицију Босне и Херцеговине имао у аустроугарској административној подели окупиране покрајине. Био је и 2014. разочаран што је предлог Бискупске конференције Босне и Херцеговине из октобра 2005. пропао јер га нико није прихватио.⁴⁸ Чак ни политички прваци босанско-херцеговачких Хрвата.

6. ЗАКЉУЧАК

Римокатоличка црква ће извесно наставити да игра улогу у разградњи српског идентитета (расрбљавању), разбијању српског простора и нарушавању српске државности Републике Србије и Републике Српске.⁴⁹ Ту улогу је успешно одиграла у разбијању сваке Југославије. А српска и југословенска државност су једно те исто. Наиме, Краљевина Србија и Краљевина Црна Гора су своју српску државност 1918. уздигле у југословенску државност, а с разбијањем социјалистичке Југославије та државност се кроз СР Југославију вратила у оквир српске државности. Црна Гора, на чијем су челу садашње ковертитске власти, одрекла се српске државности, не без утицаја споља у ком је улогу одиграла и Римокатоличка црква.

С друге стране, Република Српска је, као држава српског

45 „Katolički biskupi poručili da će se ovog Uskrsa moliti na poseban način“, *PCNEN*, 16. 04. 2006.

46 „Vatikan podržao naš prijedlog - BiH s četiri regije“, *Večernji list*, 23. 11. 2005.

47 „BiH - izvor nestabilnosti i prijetnja miru, ili buduća članica EU-a“, *Katolička tiskovna agencija Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine*, 29. 10. 2005.

48 „Vinko Puljić: Ponudili smo rješenje koje bi BiH donijelo napredak, ali niko na to nije reagovao“, *Oslobođenje*, 3. 5. 2014.

49 О томе видеи и у: Александар Раковић, *Срби и религијски интервенционизам 1991–2015: Политички аспекти верских изазова српској држави и цркви после распада Југославије*, Хришћански културни центар, Београд, 2015.

народа који је створио југословенску државу, такође успоставила континуитет са старијом српском државношћу која је била оличена у Краљевини Србији и Краљевини Црној Гори. Стога се српска државност данас једнако оличава и кроз Републику Србију и кроз Републику Српску. Остаје да се види да ли ће нека будућа власт у Црној Гори вратити њену српску државност.

Ватикан ће остати противник сваке српске државности. Срби треба да покажу да су томе дорасли и да на то могу имати одговор.

Литература

Архива Савезног министарства вера, Записник са Осме седнице Комисије за односе с верским заједницама Савезног извршног већа, 25. 7. 1977.

Архивска документација, Факсимили писма Франциска Паловинетија митрополиту црногорско-приморском Данилу Дајковићу, 28. 12. 1969.

Архивска документација. Личне белешке. Разговор с Милошем Ковићем о ставовима Жарка Видовића, 2017.

Барби Анри, *Са српском војском*, Дечје новине, Горњи Милановац, 1986.

Богићевић Влатко, *Босна и Херцеговина српске су земље по крви и језику*, Издање штампарија „Народа“, Мостар, 1908.

Вуковић Слободан, „Улога Ватикана у разбијању Југославије“, *Социолошки преглед*, Српско социолошко друштво, Београд, бр. 3/3004, стр. 423-443.

Екмечић Милорад, *Дуго кретање између клања и орања. Историја Срба у Новом веку (1492–1992)*, Завод за уџбенике, Београд, 2008.

Живојиновић Драгољуб Р, *Ватикан, Србија и стварање југословенске државе 1914–1920*, Службени лист СР Југославије, Београд, 1995.

Краљачић Томислав, *Калајев режим у Босни и Херцеговини 1882–1903*, Катена мунди, Београд, 2017.

Василије Ђ, *Бискуп Штросмајер у светлу нових извора*, Прометеј, Нови Сад, 2001.

Милошевић Зоран, *Унија: политика Римокатоличке цркве према православним Словенима*, Институт за политичке студије,

Београд, 2005.

Митровић Андреј, *Србија у Првом светском рату*, Српска књижевна задруга, Београд, 1984.

Раковић Александар, *Југословени и Ирска револуција*, Службени гласник, Београд, 2009.

Раковић Александар, *Срби и религијски интервенционизам 1991–2015: Политички аспекти верских изазова српској држави и цркви после распада Југославије*, Хришћански културни центар, Београд, 2015.

Раковић Александар, „Отцепљење Црне Горе (2006): новостечена, а не обновљена државност“, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 2/2018, стр. 195-210.

Рашовић Лазар, *Црна Гора у европском рату*, Штампарија Босанске Поште, Сарајево, 1919.

„Албанско присвајање српског православног наслеђа на Косову и Метохији“, *Информативна служба Епархије рашко-призренске*, 23. 10. 2003.

„Велика Хрватска“, *Србобран*, 8. (20.) 5. 1899.

Интервју Мате Мештровића у емисији „Жива истина“, *ТВ Прва Црне Горе*, 22. 10. 2017.

„Како је Госпа срушила СФРЈ“, *НИН*, 25. 9. 2008.

„О иконостасу“, *Шабачки гласник*, 2-3. 9. 1931.

„Хрвати у Херцеговини“, *Српски лист*, 11 (23). 2. 1887.

Deželić, Gjuro Stjepan, *Hrvatska narodnost iliti duša hrvatskoga naroda*, Tiskom Lavoslava Hartmana i družbe, Zagreb, 1879.

Draganović, Krunoslav, *Masovni prijelazi katolika na pravoslavlje hrvatskog govornog područja u vrijeme vladavine Turaka*, Biskupski ordinarijat, Mostar, 1991.

Krizman, Bogdan, *Pavelić i ustaše*, Globus, Zagreb, 1978.

Lituchy, Barry, “The Vatican’s Complicity in Genocide in Fascist Croatia: The Suppressed Chapter of Holocaust History”, *The Internet Anti-Fascist*, 20. 5. 1998, Vol. 2, Number 31 (#115).

Matković, Stjepan „Prilozi za politički životopis Ive Franka i evoluciju pravaštva“, *Časopis za suvremenu povijest*, Hrvatski institute za povijest, Zagreb, br. 3/2008, str. 1067-1086.

Melady, Thomas Patrick, *Veleposlanikova priča. Sjedinjene Američke Države i Vatikan u svjetskoj politici*, Hrvatska sveučilišna naklada-Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 1997.

Meštrović, Ivan, *Uspomene na političke ljude i događaje*, Knjižnica hrvatske revije, Buenos Aires, 1961.

Mojzes, Paul, "The Genocidal Twentieth Century in the Balkans", *Confronting Genocide: Judaism, Christianity, Islam*, edited by Steven L. Jacobs, Lexington Books, Lanham, 2009, pp. 151-181.

Pilar, Ivo, „Exposé glede pitanja izlaska Hrvata iz Kraljevine S.H.S.“, *Pilar: časopis za društvene i humanističke studije*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, br. 9/2010, str. 103-109.

Riz, Ani Lakroa, *Vatikan, Evropa i Rajh od Prvog svetskog rata do Hladnog rata*, Službeni glasnik, Beograd, 2006.

Sveta stolica i kriza na Kosovu, Apostolska nuncijatura, Beograd, 2003.

Sveta stolica za mir na Balkanu, Apostolska nuncijatura, Beograd, 2004.

Tajni dokumenti o odnosima Vatikana i ustaške „NDH“, Biblioteka društva novinara Hrvatske, Zagreb, 1952.

Šufflay, Milan, *Izabrani politički spisi*, Matica hrvatska, Zagreb, 2000.

„BiH - izvor nestabilnosti i prijetnja miru, ili buduća članica EU-a“, *Katolička tiskovna agencija Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine*, 29. 10. 2005.

„Bokotorski Hrvati možda presudni za nezavisnost Crne Gore“, *Jutarnji list*, 18. 6. 2006.

„Kako u doba hrvatske neovisnosti“, *Hrvatska kruna*, 1. 12. 1915.

„Katolički biskupi poručili da će se ovog Uskrsa moliti na poseban način“, *PCNEN*, 16. 4. 2006.

„Predsjednik Đukanović uputio čestitku Filološkom fakultetu Univerziteta Crne Gore“, *Predsjednik.me*, 18. 12. 2018.

“Rugova died a Christian?”, *Balkan Update*, 28. 1. 2006.

„Vatikan podržao naš prijedlog - BiH s četiri regije“, *Večernji list*, 23. 11. 2005.

„Vinko Puljić: Ponudili smo rješenje koje bi BiH donijelo napredak, ali niko na to nije reagovao“, *Oslobođenje*, 3. 5. 2014.

Aleksandar Rakovic

**SHORT REVIEW OF ROLE
OF THE ROMAN CATHOLIC CHURCH
IN VIOLATION OF THE SERB STATEHOOD
AND ELIMINATION OF THE YUGOSLAV
STATEHOOD**

Resume

Vatican is the opponent of Serbian and Yugoslav statehood. It viewed with discomfort territorial expansion of the Kingdom of Serbia in the Balkan Wars (1912–1913), it supported Austria-Hungary to wipe out the Kingdom of Serbia (1914–1918), it acted to prevent Yugoslav unification after the First World War (1918), it was engaged for elimination of the Kingdom of Yugoslavia (1941), it led the way to dissolution of socialist Yugoslavia and military punishment of the Serbs (1991–1995).

Through the Church of Croats in the Independent State of Croatia (NDH) important factors in Roman Catholicism supported genocide and ethnic cleansing of Serbs, Jews and Roma. Through the Church of Croats in the Socialist Republic of Croatia, it supported political homogenization of Croats that led to break-up of socialist Yugoslavia. Through the Church of Croats in Bosnia–Herzegovina it proposed cancellation of the Republic of Srpska (2005), through Roman Catholic Church in Montenegro it supported secession of Montenegro from joint state with Serbia – the Federal Republic of Yugoslavia (2006).

Although Vatican didn't recognize unilaterally proclaimed independence of Albanian separatists in southern Serbian province of Kosovo and Metohija, Roman Catholic hierarchy in the province strongly advocates Albanian pretensions on Serbian Orthodox medieval churches and monasteries.

Roman Catholic Church attacks on the Serbian and Yugoslav statehood go hand in hand with deserbization: through Austria-Hungary's occupation of the Kingdom of Serbia and the Kingdom of Montenegro (1915–1918), through Nazi puppet Independent State of Croatia (1941–1945), through official policy of Montenegrin ruling elite finally named in December 2017 by its president as "Montenegrin Homeland Identity" (Crnogorski domovinski identitet) what equals "Croatian Homeland

Identity” (Hrvatski domovinski identitet).

Deserbization often goes with croatization, supported by Roman Catholic clericals and followers of extreme ideas of the Party of Rights (pravaši, rightists) and its derivatives of frankists (frankovci) and usta-shas (ustaše).

Vatican will continue to play its role against the statehood of the Republic of Serbia and the Republic of Srpska.

Keywords: Serbia, Montenegro, Republic of Srpska, Yugoslavia, Statehood, Vatican, Roman Catholic Church, Church of Croats.

* Овај рад је примљен 10.12.2018. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 11.01.2019. године